

Домашнє завдання
7 клас

Предмет «Народознавство»
05-10-25

У нас знову не було повноцінного уроку у зв'язку із святом Матері.

Підсумовуючи попередні заняття: в квітні ми вивчали тему «Символіка української писанки» та мали практичний урок з писанкарства.

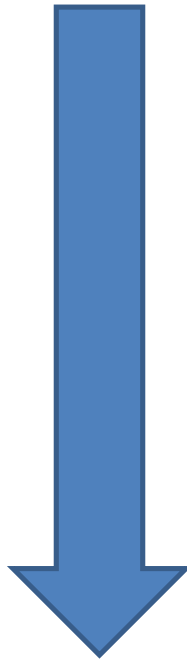
Увага, ті учні, котрі не писали писанки, прошу на папері намалювати бажану писанку та написати про неї (з якого регіону України вона походить, які кольори та символи на ній зображено, що вони означають тощо).

Попереднє домашнє завдання було:

Намалювати 8 - 10 традиційних символів, які використовуємо в писанкарстві та написати їх значення (презентацію дивіться у домашньому завданні від 04.05.2025).

Пригадую, що 17 травня – останній день, щоб здати заборгованості.

З повагою, вчителька Народознавства
Оксана Заваденко



Тема Символіка української писанки.

Коли приходить весна в Україну, пробуджується і воскресає природа, відроджується життя і надходять Великодні свята, сідають люди у своїх оселях біля печей, свічок і беруться за давнє-предавнє ремесло - розписування писанок. Сам звичай писанок має витoki з символічного значення **яйця**, яке майже у всіх народів світу вважалося джерелом життя, **символом початку життя, символом сонця**.

Ще в дохристиянські часи, яйце, що містило в собі зародок сонячної птиці (півня) і несло початок життя, вважалося оберегом. А коли на ньому малювали символічні знаки, то яйце ставало **писанкою**.

До святості писанки причинялися також бджолиний віск, вогонь, вода, фарби, тобто ті речі, без яких писанка неможлива.

Фарби для писанки готувалися з природних барвників, тобто здебільшого з різних рослин і насіння. Збирали їх заздалегідь (влітку та восени), освячували в церквах і мали наготові перед Великоднем.

Символіка кольорів має велике значення при написанні писанки:

КОЛІР	Пояснення кольору	СИМВОЛІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ	Рослини, з яких брали колір
Чорний,	це колір землі	Плодючість, родючість	з чорних горішків дуба, листків чорноклена
Коричневий	це колір землі	Плодючість, родючість	з лушпиння цибулі, бруньок вільхи, ліщини, кори дуба, листя кінського каштана
Червоний	це кров; небесний вогонь (блискавка, Сонце),	життя, сила, чоловічу стать, здоров'я, любов, владу.	рідко робили в домашніх умовах з рогу оленя; частіше купували фарбу з червоного (Бразилія) або сандалового дерева
Білий	є символом віри, де перебувають душі	чистота, безгрішне життя	-
Жовтий	означає достигле зерно, достаток, врожай	Сонце, багатство, оберіг від злих сил	з гілочок чи кори дикої яблуні або дріку красильного;
Блакитний	це колір неба, повітря, води	небесна божественність, сила, здоров'я	з ягід бузини, чорниці
Зелений	колір весни, воскресіння природи, багатства рослинного і тваринного світу	сила, здоров'я	з пролісків; насіння з чорного соняшника, барвінкового листя

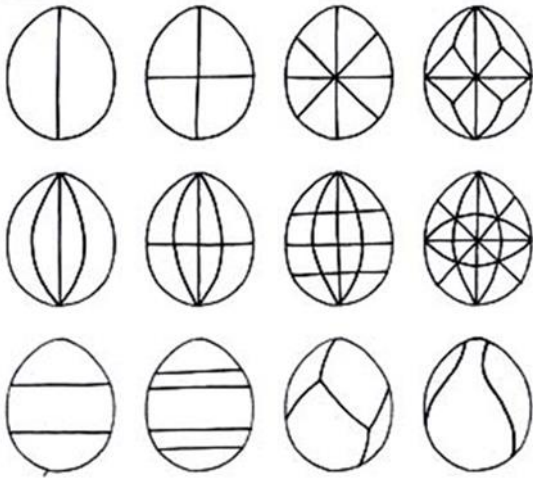
У наші часи крім природних барвників, часто вживають хімічні, анілінові барвники для вовни, які чудово, в яскраві тони фарбують шкаралупу яєць.

Вода для писання писанок бралася не абияка, а спеціальна. До світу треба було прокинутися і з трьох джерел набрати воду, злити в один посуд і нести додому, ні з ким не заговорюючи, ні на кого не дивлячись і не обертаючись. Додавалося до принесеної води трохи освяченої ї, за додержання цих умов, вода вважалася дуже сильною, живою.

Вогонь, що є обов'язковою складовою при написанні писанки, праукраїнці вважали святим творінням бога Сонця. Через Вогонь на писанку переносилося тепло і світло Сонця. Вогонь мав неабияку очищуючу силу.

Бджолиний віск був обов'язковим компонентом при розписі яйця. Бджолу називають «божою мушкою», що носила свій віск від самого сонця.

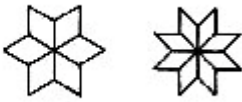
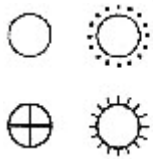
Поділ писанки. Для наших предків числа були священними, у кожного було своє значення і своя сила. Тому поділ поверхні яйця на певну кількість частин і стале повторення деяких елементів не випадкові.



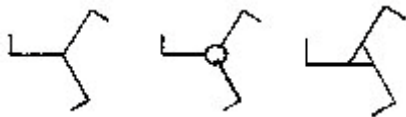
Поділ **на два** передавав уявлення про два світи. На **три** ділили найчастіше по вертикалі, так позначали три небесних сфери. При поділі на **чотири** утворюється хрест, що означає чотири сторони світу. Дуже цікавий поділ **на сорок** частин, так звані сорококлинці. Кожен клинець позначав якийсь вид людської діяльності або явище природи, а в християнському баченні - сорок днів посту

Традиційні символи на писанках дуже древні.

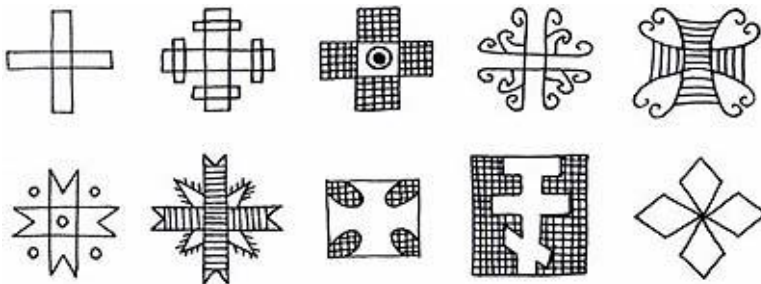
Сонце - це небесний вогонь, про який люди в різні часи мали своє уявлення, але завжди шанували і возвеличували. Навесні Сонце знищувало холод, ламало крижані мости, відмикало своїм промінням (золотими ключами) небо і землю, випускало птахів з вирію, зелену траву, яру пшеницю.



На писанках **Сонце** позначається знаками у вигляді кола, кола з крапками, кола з хрестом у середині, кола з променями, а також у вигляді шести- та восьмипроменевих «звезд», зірок.

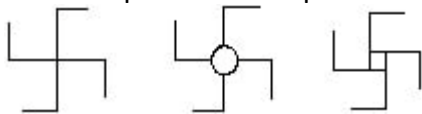


Вогонь на писанках позначається знаком «**триріг**» (інші назви цього знаку - «трикветр», «триніг»). Також цей знак є символом родючості. Триріг складається з трьох заокруглених або ламаних гачків, що виходять із спільного центру, або від кола чи трикутника.

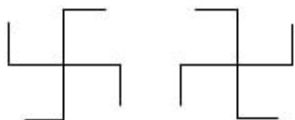


До найдавніших знаків, що символізують світотворення, належить **Хрест**. Він позначає вічне життя. У давніх віруваннях хрест позначав 4 сторони світу, а пізніше став символом страждань Ісуса Христа.

Існує кілька сотень різновидів хреста. Найбільш поширеним є так званий «грецький хрест» з чотирма відрогами однакової довжини. У християнстві хрест є могутнім символом освячення та очищення.



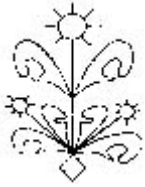
«**Сварга**» - один із різновидів хреста. Інші назви цього знаку - «свастика», «чотириніг». Вона також символізує сонце, а заокруглені відрогі позначають рух Сонця.



Існує два різновиди сварги: пряма (правостороння) та обернена (лівостороння). Пряма сварга із заокругленими відрогами у правий бік, за годинниковою стрілкою, символізує схід сонця, творення, рух сонця навесні та влітку, добро. Обернена сварга з заокругленими відрогами вліво, проти годинникової стрілки, символізує захід Сонця, руйнування, рух Сонця восени та взимку, зло.

Сварга є також знаком, що сприяє народженню дітей, символ доброго побажання, удачі, довголіття, родючості, здоров'я і життя.

На українських писанках сваргу ще називають «ламаний» або «гачковий хрест», «п'явки», «півнячі гребінці», «качині шийки».

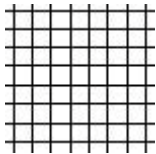


Одним із найпоширеніших символів на писанках, так само, як і рушниках, стінних розписах, килимах, посуді, є символ **«Дерево життя»**, або як його ще називають - **«Вазон»**.

Дерево життя - це і дерево роду, де кожна квіточка позначає якогось родича, а всі разом - втілення родоводу певної людини. Найпростіше тричленне позначення дерева-сім'ї. Це - стовбур з трьома гілочками: батько, матір, дитина.

Найдивовижнішою властивістю Дерева життя є його здатність перетворюватися у **Жінку-берегиню** з піднятими до неба руками.

Поширеним символом на писанках є **ромб** - символ родючості, загальний символ жіночої основи в природі. Зображення ромба, розкресленого на чотири частини, можемо бачити на трипільських знахідках - жіночих глиняних фігурках богині родючості.



Сітка, решето, за давніми повір'ями, мають силу оберега від злих духів, відокремлюють добро від зла. Сіткою дуже часто заповнені окремі елементи на писанках - кола, квадрати, трикутники тощо.

Ще одним поширеним знаком на писанках є символ **змії**. Його ще називають S-подібний знак, або «кривульки». Поєднані в горизонтальну лінію вони утворюють **безконечник** або **«хвильки»**.

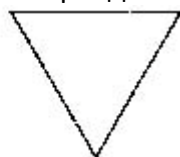


На зразках трипільської кераміки цей знак є одним із найпоширеніших, він зображений на посуді, на фігурках Рожаниць. Ще з палеоліту бог землі уявлявся в образі підземного змія. Навесні щороку цей змій у вигляді блискавки піднімається вгору, до неба, і, поєднуючись з богинею неба, запліднює її. Небо родить дощем, зрошуючи земну рослинність. Отже, символ змій є і символом води, грому-блискавки. Змій є охоронцем домашнього вогнища, а також володарем незліченних підземних скарбів. якими, за легендою, він щедро обдаровує того, хто йому сподобається.



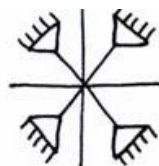
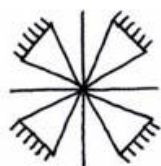
Спіраль є зображенням розвитку, а також рухом Сонця, знаком плодючості. Багато писанок із знаком спіралі зустрічаємо на Західному Поділлі. Писанки зі знаками сігми та спіралі мають багато народних назв: «Кучері з гребінцями», «Качка», «Півники», «Боров», «Сороки», «Косиці», «Юрок».

Знак **тризуб та трикутник** є знаками триєдності світобудови, символом Триєдиного Бога.



Рівнобічний трикутник символізує завершеність. Трикутник, обернений вершиною вгору є сонячним і має символіку життя, вогню, полум'я, чоловічої основи, духовності.

Трикутник, обернений вершиною донизу, є символом, пов'язаним з Місяцем, жіночою основою. водою, символізує Велику Матір, Богиню-Рожаницю. Трикутники часто розміщені на писанках в основі «вазонків», «дерева життя».



«Гребельки» - символізували родючість, дощ, тому на писанках їх зображали, щоб не було посухи.